

LÄR OM KÄRNVAPEN

Vad är FN:s generalförsamling?

FN:s generalförsamling är ett konsensusbyggande samfund där alla medlemsstater ska kunna enas om frågor rörande internationell fred och säkerhet. Generalförsamlingen möts varje år i september. Mötet inleds med två veckor av allmän debatt, varefter man delar upp sig i sex specialkommittéer. Varje medlemsstat har rätt att delta i alla kommittéer. Varje kommitté diskuterar olika specialområden, överväger förslag kring frågor relaterade till detta område och rekommenderar slutligen resolutioner att antas av FN:s generalförsamling. Dessa resolutioner blir inte lagligt bindande, men däremot kan de anses som normativa. Det betyder att de lägger grunden för traditioner, sedvänja och riktlinjer för hur man bör agera i olika frågor. Resolutioner som antas med konsensus visar också att en fråga är mogen för förhandling som kan leda till juridiskt bindande avtal och internationell lag.

Bland många andra frågor diskuterar generalförsamlingen principer för samarbete för att upprätthålla internationell fred och säkerhet, inklusive nedrustning. Dessa diskussioner kan bli till rekommendationer till medlemsstater och FN:s säkerhetsråd. Den allra första resolutionen från FN:s generalförsamling kom 1946 och uppmanade till avskaffande av atomvapen och alla andra vapen som kan användas för massförstörelse. Varje år antar generalförsamlingen 40-50 resolutioner om nedrustning och icke-spridning med en majoritet av rösterna eller med konsensus.

Generalförsamlingens första kommitté

Generalförsamlingen hanterar nedrustningsfrågor i en av sina specialkommittéer, den första kommittén om nedrustning och internationell säkerhet. I första kommittén kan alla stater diskutera sina positioner gällande nedrustningsfrågor. Tillsammans kan staterna hitta kompromisslösningar eller rentav konsensus kring frågor och tillsammans enas om normer för hur man ska agera i olika frågor. Istället för att lita på att säkerhet handlar om hur stora militära arsenaler ett land har, kan länderna i första kommittén diskutera hur man på bästa sätt kan nå gemensamma säkerhetsarrangemang som minimerar militärutgifter; minskar vapenproduktion och vapenhandel och ökar global säkerhet. Det konsensus som byggs i första kommittén kan användas i andra nedrustningssammanhang, exempelvis i nedrustningskonferensen (CD), för att förhandla fram avtal.

Utmaningar för nedrustningsarbetet

Generalförsamlingens första kommitté har goda möjligheter till ett bra jobb, men misslyckas ofta med att tillvarata dessa. Stater ser säkerhet på olika sätt, och kan inte alltid uppfatta att det som utgör säkerhet för ett land (exempelvis kärnvapeninnehav) automatiskt ökar osäkerheten för andra länder (som är oroliga för att bli attackerade med kärnvapen). Diskussionen i första kommittén är något statisk, med bristande förmåga att uppmärksamma varandras ståndpunkter och se över sina egna.

Uttalanden som görs i den första kommittén visar på de problem som står i vägen för framsteg i frågor rörande nedrustning, icke-spridning, fred och säkerhet. Vissa stater har låst fast sig i sina positioner och vägrar att lyssna på andra och acceptera majoriteten av staternas gemensamma åsikter. Det syns tydligt i att vissa resolutioner återkommer år efter år och antas med nästan total konsensus så när som på ett par stater som röstar emot eller avstår. Första kommittén skulle kunna vara så mycket mer än en resolutionsmaskin om samarbete och säkerhet för alla bara låg i samtliga staters intresse.

FN:s nedrustningskommission

FN:s generalförsamling etablerade 1952 nedrustningskommissionen genom sin resolution 502. Kommissionen gavs ett generellt mandat kring nedrustningsfrågor. Den sammanträdde dock endast då och då åren efter 1959.

Den första specialsessionen om nedrustning

En stor framgång för nedrustningskommissionen blev den första specialsessionen om nedrustning i juni 1978 (kallad SSOD1). SSOD1 ägde rum vid en tid då både kärnvapenkapprustningen och upprustningen av vanliga vapen gick på högvarv. SSOD1 gjorde nedrustningskommissionen till ett underorgan till FN:s generalförsamling. Frågan om nedrustning fick genom detta en starkare ställning

inom FN:s arbete. SSOD1 efterföljdes av SSOD2 och SSOD3. Många menar att en SSOD4 behövs för att upprepa och bekräfta de principer och prioriteringar för att nå kärnvapennedrustning som gjorts av de föregående specialsessionerna.

Mandat och möten

FN:s nedrustningskommission tar inga beslut utan är ett organ för rådslag mellan medlemsländerna. Kommissionen kan sedan komma med förslag och rekommendationer kring olika problem gällande nedrustning. I kommissionen gör man också uppföljningar av också beslut och rekommendationer från specialsessionerna.

Nedrustningskommissionen möts under tre veckor varje vår. Medlemsländerna arbetar i plenum och arbetsgrupper – olika många arbetsgrupper beroende på antalet ämnen på dagordningen. Fem geografiska grupper tar i tur och ordning ordförandeskapet för kommissionen, som rapporterar om sina aktiviteter till FN:s generalförsamling.

FN:s nedrustningskommission gjorde inget arbete under några år i början av 2000-talet. I december 2005 antog kommissionen en dagordning – något den inte hade haft på tre år på grund av oenighet gällande punkten kärnvapennedrustning. År 2006 tog kommissionen fram ett antal diskussionsdokument men lyckades inte skapa konsensus kring något annat än rena procedurrapporter kring arbetsmetoder. Kommissionens arbete hölls tillbaka på grund av spänningar mellan USA och Iran. Under sessionen 2007 gjorde kommissionens arbetsgrupp för kärnvapennedrustning och icke-spridning framsteg. Ett dokument lades fram av ordföranden och man kunde enas om detta som den minsta gemensamma nämnaren för medlemsstaterna: *Recommendations for achieving the objective of nuclear disarmament and non-proliferation of nuclear weapons*. Förhoppningsvis kan kommissionen fortsätta överläggningar runt detta under 2008.